

КЛЄВЦОВА Олена Миколаївна,
аспірант (PhD Доктор філософії) кафедри
менеджменту та економічної безпеки,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси,
Україна
ORCID ID: 0000-0002-9433-839X
lenusarik93@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті обґрунтовано необхідність спрямування вектору подальшого розвитку господарської системи України у напрямі формування екологічно безпечної економіки. Розглянуто погляди двох течій ідеологів стійкого економічного розвитку, який є необхідним для формування екологічно безпечної економіки. Уточнено ряд важливих і послідовних кроків, які уряду України необхідно зробити у напрямі трансформації традиційної економічної системи для початку її «зеленого зростання». Визначено основні позитивні наслідки існування екологічно безпечної економіки для бізнесу і населення країни.

Ключові слова: екологія, економіка, екологічна безпека, «зелене зростання», еколого-економічне регулювання, стійка економічна система.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві на перші позиції у формуванні стратегій економічного розвитку ставляться проблеми екології та необхідність дбайливого використання природних ресурсів, підтримання продуктивності сільськогосподарських угідь, збереження сприятливого та безпечного навколишнього середовища для поточного та майбутніх поколінь, виробництво екологічно безпечних продуктів харчування тощо.

Стрімкий процес тотального забруднення навколишнього середовища, якщо оцінювати його за багатьма ознаками, не вповільнює свого темпу, а, навпаки, прискорюється. Причому саме людина та її економічна поведінка стає чинником, що сприяє порушенню еколого-економічної рівноваги. Наразі людина завдає невиправної шкоди природному середовищу, провокуючи інтенсивне забруднення повітря, води і землі, винищуючи ліси, диких тварин і рибні ресурси морських глибин. Цей процес супроводжується кліматичними змінами у загально планетарному масштабі. Небували повені і посухи, шторми і цунамі та інші природні катастрофи за останні роки змусили більш відповідально ставитися до економічного розвитку як на макро, так і на регіональному рівні.

В Україні тема еколого-економічної оптимізації територіального розвитку надзвичайно актуальна, адже на території нашої держави знаходяться численні джерела формування екологічно загрозливого середовища та зон екологічних катастроф. Водночас, необхідність стабілізації стану та забезпечення подальшого розвитку вітчизняної економіки вимагає пошуку балансу між ресурсним забезпеченням вирішення екологічних й економічних проблем без надання відчутного пріоритету жодній із названих сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти еколого-економічного розвитку досліджували знані вітчизняні вчені. Зокрема, Драган І. В. розглядає питання формування еколого-економічного механізму регулювання сфери природокористування в Україні [1]; колектив авторів – Швець В. Я., Мілютін В. М., Роздобудько Е. В. вивчають вплив транскордонного перенесення викидів на економіко-екологічний стан Придніпровського регіону [2]; Буравльов Є., Стогній В. займаються розробкою алгоритму комплексного аналізу соціально-економічних систем на основі використання важелів екологічно безпечної політики [3]; Симоненко В. встановлює взаємозв'язок і проблеми управління економіки і екології [4]; Новак У. П., Мандрик В. О. досліджують

вплив інвестування на екологізацію економіки [5], Солтис Д. С. Позиціонує американську концепцію екологізації економіки як прагматичну альтернативу Кіотському протоколу [6]; Потапенко В. Г., Шевчук І. В. пропонують шляхи оптимізації системи екологічного моніторингу як стратегічного компонента економічної безпеки України [7]; Сааджан І. А., Дейнеко А. М. вивчають екологічну безпеку та «зелену економіку» у регіональному вимірі [8]; Веклич О., Шлапак М. визначають «екологічну ціну» економічного зростання України [9]; Берюх О. В. пропонує шляхи вдосконалення діяльності з екологізації економіки України [10]; Носкова С. А. узагальнює показники економічного, соціального і екологічного потенціалів регіону для оцінювання збалансованості їх розвитку [11]. Водночас, характеристика сучасного типу еколого-економічного розвитку у системі стимулювання екологічно безпечної економіки продовжує залишатись вартим дослідження проблемним питанням на науковому і прикладному рівнях.

Мета та завдання дослідження. Мета статті полягає у конкретизації можливих підходів до еколого-економічного розвитку у процесі формування екологічно безпечної економіки. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати ряд важливих завдань: обґрунтувати необхідність спрямування вектору подальшого розвитку господарської системи України у напрямі формування екологічно безпечної економіки; розглянути погляди двох течій ідеологів стійкого економічного розвитку, який є необхідним для формування екологічно безпечної економіки; уточнити ряд важливих кроків, які уряду України необхідно зробити у напрямі трансформації традиційної економічної системи для початку її «зеленого зростання».

Виклад основного матеріалу дослідження. Погіршення екологічної ситуації в світі у добу інтенсивного промислового розвитку призвело до популяризації песимістичних, в деяких випадках навіть апокаліптичних, поглядів на подальший розвиток людської цивілізації. Такі підходи стали лейтмотивом домінуючих теоретичних концепцій в екологічній думці другої половини минулого століття. Між тим, нині вже є десятки країн і регіонів, які твердо вступили на шлях еколого орієнтованого сталого розвитку. Еколого-географічний аналіз постіндустріалізму на карті світу, виявлення постіндустріальних тенденцій різних країн світу на у другому десятилітті XXI століття стимулює до переосмислення існуючих концепцій економічних трансформацій. Є ряд припущень щодо того, що, на відміну від промислового, постіндустріальний еколого розвиток не так суттєво і активно провокує виникнення нових факторів поглиблення екологічної кризи. Еколого-економічний тип розвитку здатен формувати соціальні, економічні та політичні стимули трансформації існуючої господарської системи до екологізації господарства та суспільного життя в цілому, а також знаходити можливості для реалізації цього завдання і умовах обмеженості багатьох економічних ресурсів.

У економічно розвинутих країнах світу з завершеними постіндустріальними укладами економіки все більше уваги приділяється управлінню процесами еколого-економічної оптимізації процесів господарювання на всіх рівнях територіальної структури. Наприклад, екологічна складова стала однією з ключових в програмах територіального планування в рамках концепції «Організації території» Європейського союзу. У системі управління еколого-економічним розвитком територій на макрорегіональному (ЄС), національному, регіональному та місцевому рівнях тут працюють тисячі спеціалістів – економіко-географів. Невеликий досвід еколого-економічного розвитку є притаманним і для США, Канади, Австралії та інших світових економічних лідерів. Вивчення досвіду авангардних країн у царині екологізації народного господарства є надзвичайно корисним для підготовки управлінських кадрів економіки нового покоління в Україні.

На даний час у наукових літературних джерелах відсутнє як однозначне трактування самої еколого-економічної безпеки, так і класифікація факторів, які позитивно чи негативно впливають на формування і забезпечення еколого-економічної безпеки на макро та мікрорівнях. Експерти міжнародних організацій поняття еколого-економічної безпеки безпосередньо пов'язують з поняттям «зеленої» економіки та сталого розвитку, при цьому

слід відзначити постійні спроби поглиблення або розширення цих термінів. Зокрема, великий інтерес і ключове значення для дослідження сучасного типу еколого-економічного розвитку мають матеріали всесвітніх конференцій з проблем навколишнього середовища (Стокгольм, Ріо-де-Жанейро), концепція ООП щодо сталого розвитку суспільства і економіки. На глобальному рівні врешті встановилось усвідомлення того, що сучасний стан світової економіки призводить до посилення глобальної екологічної кризи і необхідною і терміновою є радикальна структурна перебудова всієї традиційної економічної системи відповідно до об'єктивних вимог екологічного імперативу. Пояснюється ця обставина тим, що людство, на думку експертів, реагує на глобальні зміни якості навколишнього середовища не як цілісна система, а як сукупність різнорідних за інтересами держав, що захищають свої національні інтереси. Таким чином, уряд кожної країни має обрати для себе власний вектор сучасного типу еколого-економічного розвитку у системі стимулювання екологічно безпечної економіки.

Загалом, під еколого-економічним регулюванням в галузі охорони навколишнього середовища мається на увазі сукупність способів впливу різних органів влади на поведінку суб'єктів екологічних правовідносин (фізичних і юридичних осіб) для формування у названих суб'єктів економічної зацікавленості в дотриманні екологічних норм, вимог і технічних регламентів у процесі здійснення господарської та іншої діяльності, а також стимулювання їх ініціативи до поповнення бюджетних джерел фінансування природоохоронних заходів. Основною метою такого регулювання є створення умов для реалізації основоположного принципу охорони навколишнього середовища – забезпечення науково обґрунтованого поєднання екологічних, економічних і соціальних інтересів людини, суспільства і держави з метою забезпечення сталого розвитку і сприятливого навколишнього середовища.

Актуальність дослідження досвіду економічно розвинутих країн світу в сфері еколого-економічного регулювання обумовлена тим, що Україна нині перебуває на етапі якісної трансформації сформованого до кінця ХХ ст. механізму природокористування в напрямку досягнення вищого рівня його більшої відповідності цілям та завданням стратегії сталого розвитку.

З часу економічної та фінансової кризи структурні проблеми української економіки стали більш очевидними. Більшість промисловості країни прагнуть конкурувати на міжнародному рівні. Виробничі потужності застаріли і продуктивність вітчизняних підприємств надзвичайно низька. Україна є однією із найбільш ресурсомістких та енергоємних економік світу. Незначний прогрес у досягненні необхідної диверсифікації економічних структур та експорту є ознакою низького рівня інновацій та слабкої динаміки ринку.

Малі та середні підприємства у минулому зіграли лише незначну роль у якісному розвитку вітчизняної економіки. Уряд покладався головним чином на великі компанії з важких галузей промисловості, таких як сталь та хімікати, для забезпечення економічного зростання. Пріоритет важкої промисловості справив негативні наслідки на стан екологічної системи нашої держави. У майбутньому Україна повинна почати трансформації у свій економічній системі з тим, щоб перетворити її у зелену, диверсифіковану економіку, що зможе стати конкурентоспроможною на глобальному рівні організації економічних процесів.

Система еколого-економічних інтересів є досить суперечливою категорією. Еколого-економічні протиріччя – це невідповідність безмежних потреб людства обмеженим можливостям природного середовища надавати ресурси і поглинати відходи (самовідновлюватись). Основною суперечністю взаємодії суспільства і природи є протиріччя між розвитком виробництва і збереженням умов життя біомаси. При цьому донині екологічні потреби в більшості випадків слабо враховуються при прийнятті управлінських рішень економічного спрямування, оскільки впродовж історії людства екологічні потреби задовольнялися безкоштовно, а економічні та соціальні – за допомогою використання трудового і фінансового ресурсів. Це призвело до виникнення ілюзії щодо відносної простоти задоволення екологічних потреб у порівнянні з економічними.

Важливим інституційним моментом в трансформації еколого-економічного розвитку є виникнення і посилення впливу політичних партій відповідного напрямку і екологічних рухів. У країнах з розвинутими демократичними традиціями і усталеними ефективними політичними структурами вони відіграють значну роль в організації господарського та суспільного життя. Це підтверджує досвід США, де діють понад 10 тисяч екологічних об'єднань, Німеччини, в якій на виборах партія «зелених» постійно забезпечує собі серйозний успіх і має велику підтримку з боку населення, ряду інших Європейських держав. В Україні екологічні рухи, які мають поки невелику історію, нечисленні і не мають практично жодного політичного впливу ні на владні структури, ні на населення, ні на формування економічного укладу.

Дослідники виокремлюють дві течії ідеологів стійкого економічного розвитку, що є необхідним для формування екологічно безпечної економіки. Так, прихильники «сильної стійкості» займають жорстку, часто «антиекономічну» позицію з багатьох питань економічного розвитку. Вони підтримують необхідність стабілізації або зменшення масштабів економіки, визнають пріоритет прямого регулювання економічної системи, вимагають жорсткого обмеження обсягів споживання тощо. Їх погляди свідчать про близькість цієї течії до концепції екотопії. Прихильники «слабкої стійкості» воліють забезпечувати модифіковане економічне зростання з урахуванням екологічного, «зеленого» вимірювання економічних показників, підтримують широке використання еколого-економічних інструментів (плата за забруднення тощо) та наголошують на необхідності зміни споживчої поведінки для екологізації існуючої економічної системи.

Обрання Україною будь-якого ідеологічного підходу до сталого розвитку вимагатиме негайних дій щодо трансформації вітчизняної економіки у екологічно «дружню» форму. Для цього український уряд має виявити ініціативу у розробці законів та інструкцій, спрямованих на стимулювання інвестицій у нові екологічні технології. Міністерству економічного розвитку та торгівлі необхідно створити сприятливі рамки для розвитку так званої зеленої економіки. Важливим кроком стане розробка сучасної, ефективної системи управління відходами та національної стратегії переробки відходів. Це вимагатиме створення міжвідомчої керівної групи від провідних органів влади.

Створюючи платформи зеленої економіки, уряд України має виражати готовність до структурованого діалогу між державними установами, палатами та асоціаціями, відібраними великими компаніями, представниками малого та середнього бізнесу та представниками громадянського суспільства з управління низьким енергоспоживанням та ресурсозберігаючими технологіями. Доречною стане політика заохочення до формування навчальних та транснаціональних мереж та партнерських зв'язків. Крім того, варто розширити вплив на економічну систему таких установ, як палати та асоціації, які допомагають бізнес-структурам у вдосконаленні виробничих процесів задля підвищення рівня їх енергоефективності, що останні їх більш привабливими для компаній на ринку в умовах конкуренції. Важливе значення матиме обмін досвідом з приватним сектором країн з екологічно орієнтованою економікою з питань ресурсозбереження у процесі управління бізнесом та розробки стратегій корпоративної екологічної та соціальної відповідальності.

Замість того, щоб бути перервою на шляху до зростання промисловості, належна екологічна політика може стати основою для «зеленого зростання» економіки: економічного розвитку, який гарантує, що природні активи продовжують надавати ресурси та екологічні послуги, на яких формується економічне і соціальне благополуччя країни. Для початку «зеленого зростання» уряду України необхідно зробити ряд важливих і послідовних кроків у напрямі трансформації традиційної економічної системи. По-перше, необхідним є перехід до збалансованого бюджету, у межах якого ресурси виділятимуться як на розвиток економіки, так і на стабілізацію екологічної ситуації, що склалася у нашій державі. По-друге, потрібна чітка орієнтація уряду держави на досягнення стратегічних цілей в економічному та соціальному розвитку. Наприклад, «Експортна стратегія України. Дорожня карта розвитку стратегічної торгівлі на 2017-2021 роки», вказує на те, що туризм є одним із найбільш

перспективних секторів, що має потенціал для стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу та стимулювання підприємництва в Україні. Однак, без належної якості навколишнього середовища цей вид бізнесу розвивати буде неможливо.

По-третє, має відбутися перехід до стійкої економічної системи. Попередні десятиліття неефективної експлуатації ресурсів призводять до їх виснаження в усьому світі. Очікується, що згодом їхня ціна суттєво зросте як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках. Підвищення рівня ресурсоемності та енергоефективності збільшує стійкість до потенційного майбутнього дефіциту пропозиції та нестабільності цін на ресурси. Ініційовані на державному рівні стимули для запровадження інновацій у сфері підприємництва будуть сприяти переходу до більш ефективної – інноваційної економіки.

По-четверте, урядом має виконуватися місія посилення національної безпеки, особливо зважаючи на воєнні дії на Сході країни. Більш ефективне використання ресурсів, місцеве виробництво поновлюваних джерел енергії мінімізує рівень залежності країни від поставок імпортного енергоресурсу та від можливості виникнення пов'язаного із цим фактом соціально-політичного тиску та маніпуляцій.

Позитивними наслідками обрання курсу на «зелену економіку» для України можуть стати:

1. Підвищення рівня економічної згуртованості. Так, нові можливості для бізнесу в «зеленій економіці» сприятимуть економічному розвитку відсталих регіонів України та поліпшенню соціальної інтеграції. Це ідеально узгоджується з завданням забезпечення децентралізації економічного регулювання в Україні.

2. Поліпшення торгового балансу → Кращі макроекономічні показники (у тому числі зменшення імпорту за рахунок більш ефективного матеріального використання ресурсів та утилізації відходів, енергозбереження та місцевого виробництва поновлюваних джерел енергії; підвищення рівня експорту (особливо екологічних галузей: технологій виробництва відновлюваної енергії, засобів для очищення повітря та води, ліній по переробці відходів, органічних сільськогосподарських продуктів тощо).

3. Покращення репутації держави на міжнародному рівні. Екологічні проблеми не мають кордонів і не є характерними для окремої країни. Ефективна екологічна політика дозволить запобігти можливим міжнародним екологічним суперечкам і дасть змогу забезпечувати кращі перспективи міжнародного співробітництва. Це особливо актуально в світлі прагнення України до європейської інтеграції.

Забезпечення переваг для населення. Заходи щодо захисту навколишнього середовища стимулюватимуть підвищення рівня комфорту, покращення стану здоров'я і збільшення довговічності життя народу України.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Дослідження особливостей еколого-економічного розвитку у процесі формування екологічно безпечної економіки дало змогу зробити такі висновки.

Причини, що викликали необхідність в розробці і подальшому розвитку національних систем еколого-економічного регулювання, однакові для всіх країн світу. Серед них характерними для України є такі, як посилення експлуатації мінерально-сировинної бази для забезпечення економічного зростання; збільшення техногенного навантаження на навколишнє середовище, викликане економічним зростанням; багаторазове збільшення збитку в результаті техногенних аварій і екологічних катастроф; необхідність встановлення державного контролю за використанням водних, лісових, мінерально-сировинних і інших ресурсів; зростання екологічної активності і суспільного інтересу до питань охорони навколишнього середовища, поява громадянського суспільства тощо.

Вивчення розвитку процесу еколого-економічного регулювання дозволяє дійти висновку, що на початковому етапі для всіх країн світу характерною була відсутність системного законодавства та інститутів, покликаних сприяти розвитку екологічно безпечної економіки. У міру наростання проблем в екологічній сфері відповідно до світового досвіду відбувалися: розвиток і систематизація законодавства в галузі охорони довкілля та

природокористування; введення відповідальності за екологічні порушення; розвиток державних інститутів, відповідальних за реалізацію політики в галузі контролю експлуатації природних ресурсів; розробка і впровадження адміністративно-правових методів регулювання (штрафи, стандарти, нормативи тощо); розробка і впровадження економічних методів регулювання (податки, субсидії, пільги тощо); розробка і впровадження нормативного регулювання (ліцензії, квоти, дозволи, обов'язкова оцінка впливу на навколишнє середовище).

Особливостями сучасного етапу еколого-економічного розвитку України є: введення системи технічного регулювання в процесі використання природних ресурсів (стандарти виробів, стандарти технологічних процесів, гранично допустимі норми викидів тощо); розробка і впровадження природоохоронних технологій, використання поновлюваних джерел енергії тощо; залучення громадян до процесу еколого-економічного регулювання за допомогою підвищення інформованості населення про проблеми охорони довкілля, підвищення екологічної грамотності.

Вивчаючи механізми еколого-економічного розвитку задля формування екологічно безпечної економіки, що вибудовуються країнами «великої двадцятки», можна припустити наявність як мінімум трьох підходів до організації регулювання такого розвитку в Україні. По-перше, це підхід, який використовує жорстку систему адміністративних приписів, нормативних і технічних вимог і покарань за їх порушення. По-друге, це підхід, заснований на створенні економічних стимулів для господарюючих суб'єктів щодо впровадження в свою діяльність принципів врахування екологічних ризиків (м'який), і, по-третє, це підхід, що є поєднанням елементів першого і другого підходу (змішаний).

Аналіз хронології розвитку і охоплених сфер регулювання на прикладі економічно розвинутих країн світу дозволяє припустити, що в даний час більшість держав проходять стадію «змішаного» еколого-економічного розвитку, коли в одних секторах економіки реалізується політика жорсткого адміністративного тиску, технічного регулювання і фінансових санкцій, в той же час в інших секторах реалізуються програми, мотивують підприємців через податки і державну підтримку до екологічно раціональної моделі поведінки.

Таким чином, перспективи подальших досліджень полягають у обґрунтуванні обрання конкретної моделі регулювання еколого-економічного розвитку, що стане ефективною для України у сучасних умовах функціонування її економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Драган І. В. Формування еколого-економічного механізму регулювання сфери природокористування в Україні / І. В. Драган // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління. – 2011. – № 1. – С. 31-37.
2. Швець В. Я. Вплив транскордонного перенесення викидів на економіко-екологічний стан Придніпровського регіону / В. Я. Швець, В. М. Мілютін, Е. В. Роздобудько // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. – 2010. – № 1. – С. 102-109.
3. Буравльов Є. Важелі екологічно безпечної політики : розробка алгоритму комплексного аналізу соціально-економічних систем / Є. Буравльов, В. Стогній // Вісник Національної академії наук України. – 2002. – № 9. – С. 11-21.
4. Симоненко В. Економіка і екологія: взаємозв'язок і проблеми управління / В. Симоненко // Вісник Національної академії наук України. – 2008. – № 12. – С. 38-44.
5. Новак У. П. Вплив інвестування на екологізацію економіки / У. П. Новак, В. О. Мандрик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 234-239.
6. Солтис Д. С. Американська концепція екологізації економіки як прагматична альтернатива Кіотському протоколу / Д. С. Солтис // Вісник Академії адвокатури України. – 2013. – Число 1. – С. 16-22.
7. Потапенко В. Г. Оптимізація системи екологічного моніторингу як стратегічного компонента економічної безпеки України / В. Г. Потапенко, І. В. Шевчук // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 2. – С. 242-250.
8. Сааджан І. А. Екологічна безпека та «зелена економіка» у регіональному вимірі / І. А. Сааджан, А. М. Дейнеко // Економічні інновації. – 2013. – Вип. 53. – С. 213-220.
9. Веклич О. «Екологічна ціна» економічного зростання України / О. Веклич, М. Шлапак // Економіка України. – 2012. – № 2. – С. 38-45.
10. Берюх О. В. Шляхи вдосконалення діяльності з екологізації економіки України / О. В. Берюх // Держава та регіони. Сер. : Державне управління. – 2013. – № 1. – С. 11-15.

11. Носкова С.А. Узагальнення показників економічного, соціального і екологічного потенціалів регіону для оцінювання збалансованості їх розвитку / С.А. Носкова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 16. – С. 204-207.

References:

1. Drahan, I. V. (2011) Formuvannya ekoloho-ekonomichnoho mekhanizmu rehulyuvannya sfery pryrodokorystuvannya v Ukraini [Formation of the ecological-economic mechanism of regulation of the sphere of natural resources use in Ukraine] *Visnyk Akademiyi mytnoyi sluzhby Ukrainy. Ser. : Derzhavne upravlinnya (Bulletin of the Academy of the Customs Service of Ukraine. Sir : Governance)*, 1, 31-37 (in Ukr.).
2. Shvets, V. Ya. & Milyutin V. M. & Rozdobudko E. V. (2010) Vplyv transkordonnoho perenesennya vykydiv na ekonomiko-ekolohichnyy stan Prydniprov's'koho rehionu [Influence of transboundary transfer of emissions to the economic and ecological state of the Pridniprovsky region]. *Visnyk Akademiyi mytnoyi sluzhby Ukrainy. Ser. : Ekonomika (Bulletin of the Academy of the Customs Service of Ukraine. Sir: Economics)*, 1, 102-109 (in Ukr.).
3. Buravlov, Ye. & Stohniy, V. (2002) Vazheli ekolohichno bezpechnoyi polityky : rozrobka alhorytmu kompleksnoho analizu sotsial'no-ekonomichnykh system [Levers of environmentally safe policy: development of algorithm of complex analysis of socio-economic systems]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrainy (Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine)*, 9, 11-21 (in Ukr.).
4. Symonenko, V. (2008) Ekonomika i ekolohiya: vzayemozvyazok i problemy upravlinnya [Economics and ecology: interconnections and management problems]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrainy (Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine)*, 12, 38-44 (in Ukr.).
5. Novak, U. P. & Mandryk, V. O. (2013) Vplyv investuvannya na ekolohizatsiyu ekonomiky [The Influence of Investing on Ecologization of the Economy]. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy (Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine)*, 23.10, 234-239 (in Ukr.).
6. Soltys, D. C. (2013) Amerykans'ka kontseptsiya ekolohizatsiyi ekonomiky yak prahmatychna al'ternatyva Kiot-s'komu protokolu [The American Concept of Ecologization of the Economy as a Pragmatic Alternative to the Kyoto Protocol]. *Visnyk Akademiyi advokatury Ukrainy (The Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine)*, 1, 16-22 (in Ukr.).
7. Potapenko, V. H. & Shevchuk, I. V. (2013) Optyimizatsiya systemy ekolohichnoho monitorynhu yak stratehichnoho komponenta ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy [Optimization of the system of ecological monitoring as a strategic component of Ukraine's economic security]. *Marketynh i menedzhment innovatsiy (Marketing and management of innovations)*, 2, 242-250 (in Ukr.).
8. Saadzhan, I. A. & Deyneko, A. M. (2013) Ekolohichna bezpeka ta «zelena ekonomika» u rehional'nomu vymiri [Ecological security and «green economy» in the regional dimension]. *Ekonomichni innovatsiyi (Economic innovations)*, 53, 213-220 (in Ukr.).
9. Veklych, O. & Shlapak, M. (2012) «Ekolohichna tsina» ekonomichnoho zrostannya Ukrainy [«Ecological Price» of Economic Growth of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy (Economy of Ukraine)*, 2, 38-45 (in Ukr.).
10. Beryukh, O. V. (2013) Shlyakhy vdoskonalennya diyal'nosti z ekolohizatsiyi ekonomiky Ukrainy [Ways of improvement of the ecologization of the economy of Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Ser. : Derzhavne upravlinnya (State and regions. Sir : Governance)*, 1, 11-15 (in Ukr.).
11. Noskova, S.A. (2013) Uzahal'nennya pokaznykiv ekonomichnoho, sotsial'noho i ekolohichnoho potentsialiv rehionu dlya otsinyuvannya zbalansovanosti yikh rozvytku [Generalization of indicators of economic, social and environmental potentials of the region for assessing the equilibrium of their development]. *Visnyk Skhidnoukrayins'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalya (The Bulletin of the Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University)*, 16, 204-207 (in Ukr.).

KLIEVTSOVA Olena Mykylaevna,

Postgraduate student of the Department of
management and economic security
Bogdan Khmelnytsky National University
of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine
lenusarik93@ukr.net

**FEATURES OF ECOLOGIC-ECONOMIC DEVELOPMENT
IN THE PROCESS OF FORMATION OF ENVIRONMENTALLY SAFE ECONOMY
Abstract.**

Introduction. *In Ukraine, the theme of ecological and economic optimization of territorial development is extremely relevant, because in our country there are numerous sources of formation of environmentally threatening environment and zones of environmental disasters. At the same time, the need to stabilize the situation and ensure the further development of the domestic economy requires finding a balance between resource support for solving environmental and economic problems without giving tangible priority to any of the named parties.*

Purpose. *The purpose of the paper is to specify possible approaches to environmental and economic development in the process of formation of an environmentally safe economy.*

Methods. *The method of theoretical analysis, the method of generalization, comparison are used.*

Results. *The peculiarities of the current stage of ecological and economic development of Ukraine are: introduction of the system of technical regulation in the processes of using natural resources (standards of products, standards of technological processes, maximum permissible emission standards, etc.); development and implementation of environmental technologies, use of renewable energy sources, etc.; involving citizens in the process of environmental and economic regulation through raising awareness of the population on environmental issues, raising environmental literacy.*

Originality. *The article substantiates the necessity of directing the vector of further development of the economic system of Ukraine in the direction of formation of an environmentally safe economy. The views of two trends of the ideologues of sustainable economic development that are necessary for the formation of an environmentally safe economy are considered. A number of important and consistent steps, which the Ukrainian government needs to do in the direction of transformation of the traditional economic system to start its "green growth", is specified. The main positive effects of ecologically safe economy for business and population of the country are determined.*

Conclusion. *The reasons for the further development of national ecological and economic regulation systems are the same for all countries of the world. Among them characteristic for Ukraine are strengthening the exploitation of the mineral-raw material base for economic growth; an increase in the technogenic load on the environment caused by economic growth; repeated increase of damage as a result of man-made accidents and ecological disasters; the need to establish state control over the use of water, forest, mineral resources and other resources; increase of ecological activity and public interest in issues of environmental protection, the emergence of civil society, etc.*

By studying the mechanisms of ecological and economic development for the formation of an environmentally safe economy, built by the G-20 countries, we can assume that there are at least three approaches to the regulation of such development in Ukraine. First, it is an approach that uses a rigid system of administrative regulations, regulatory and technical requirements, and penalties for violations. Secondly, it is an approach based on creating economic incentives for economic entities to introduce into their activities the principles of environmental risk taking (soft), and, thirdly, an approach that is a combination of elements of the first and second approach (mixed).

Keywords: *ecology, economy, ecological safety, "green growth", ecological-economic regulation, stable economic system.*

*Одержано редакцією: 09.09.2018
Прийнято до публікації: 15.10.2018*